

BUGÜNKÜ ECZACILIK

Prof. Salâhattin Tandal

Türk Eczacıları Birliğinin organı olarak intişara başlayan mecmuamızın ilk sayısında, son otuz yıl içinde meslekte vukua gelen müspet ve menfi hareketleri kısaca gözden geçirerek bu günümüzün tablosunu çizmek istiyorum.

1927 yılına kadar memleketimizde mevcut eczanelerin kısmı azamî - itiraf etmek lâzımdır ki - bazı istisnalarile bugünkü eczanelerimizin durumu ile kıyaslanamayacak derecede kötü idi. Bu tarihlerde sadece bir kaç müstahzarı olan az sayıdaki laboratuvarlarımız da bugünküne nazaran iptidai bir mahiyet taşıyordu. Depoların sayısı mahdut idi ve eczane ve laboratuvarlara iptidai madde satışı yapardı. Ecnebi müstahzar sayısı da mahduttu ve bir kaç mümessilin ithal ettiği küçük rakamlara inhisar ediyordu.

Rahmetli Sihat Vekili Refik Saydam'ın himmetile eczacılığa bir çeki düzen verildi. Gerekli şartlara uymayan eczaneler kapatıldı. Eczane sayısı için tahdidî kayıtlar kondu. 964 sayılı kanunla eczaneler yeni bir veçhe aldı. Depolardan 984 sayılı kanunla bir takım şartların yerine getirilmesi istendi. Laboratuvarlar için 1262 sayılı kanunla bir takım kayıtlar kondu. Mümessillerin hareket ve faaliyetleri hususî hükümlere bağlandı. Bir tek cümle ile eczacılık, başıbozuk bir vaziyetten kurtarılarak bir nizam sistemine sokuldu. Bu, bir adımdı. Aksak tarafları olmakla beraber hayırlı bir adımdı. Tatbikatta görülecek aksaklıkların düzeltilmesiyle mükemmel bir şekil alabilirdi.

Bu yeni nizam sayesinde açık kalan eczaneler derlenip toplandılar. Bu sıralarda dünya eczacılığı müstahzara doğru geniş ölçüde adımlar atmış bulunuyordu. Yeni kanunun tahdidî kayıtları bazı meslekdaşların laboratuvarcılığa iltifat etmesini intac etti. Bu suretle yerli müstahzarların inkişafına yol açılmış oldu. Bu sıralarda ecnebi müstahzarlar da memlekete yavaş yavaş yayılmağa başlamış bulunuyordu. O vakit yeni bir mesele ile karşı karşıya kalındı. Bizim nevzad laboratuvarlarımız bu dev firmalarla mücadeleye girişecekti. İkinci Cihan Harbi ve onun doğurduğu ithal güçlükleri laboratuvarlarımıza geniş çalışma sahası açtı.

Harp sona erdiği zaman laboratuvarlarımızı hayli gelişmiş, tutunmuş ve kuvvetlenmiş bir halde buluyoruz.

Yeni devrede ecnebi ve yerli müstahzar düellosu yeniden başlayacaktır. Müstahzar ithali güçlükleri yerli laboratuvarlar lehine bir faktör olarak ortada dururken iptidai madde ithali güçlüğü de aleyhe işlemeğe başladı. Fakat hiç olmazsa ortada bir muvazene mevcuttu. Dış yardımla bazı laboratuvarlarımız fevkalâde bir gelişme kaydetti.

Laboratuvarlar cephesi bu vaziyette iken eczanelerden tahdidî kayıtların kaldırılması, Majistral reçetelerin yerini müstahzarların geniş ölçüde işgal etmesi, müstahzar kâr hadlerinin müasır memleketlere nazaran yarı yarıya, hatta ondan da aşağı olması, ithal güçlüklerinin satışları mühim nisbette düşürmesi, açılan yeni eczanelerin ve işçi sigortaları eczanelerinin esasen azalmış olan satışları paylaşması eczaneleri bir çıkmaza soktu. Ecnebi sermayenin -başka ve bizim yapamadığımız işlere ait sahalılar yokmuş gibi - tıbbî müstahzarat sahasına girmesi ve "ilâç fabrikası kuruyoruz, Orta Şarka ihracat yapacağız" teranelerile bir takım imalât-haneler kurmağa başlaması yerli laboratuvarlarımız için de tehlike çanını çalıyordu. İlâç iptidai maddesi ithali güçlükleri yüzünden bugün için laboratuvarlarımızla ecnebi firmalar aynı dertle malû olduklarından yapabildikleri müstahzarlar ellerinde bir gün dahi kalmamakta ve tam randımanla çalışmayan bu müesseseler tehlikeyi henüz hissetmemektedirler. Yarın bu maniler zail olduğu takdirde yerli laboratuvarlarımız için vaziyet, tedbiri şimdiden düşünülmeğe değer kritik bir mahiyet arz etmektedir.

Eczanelerin durumu her an biraz daha sarsılmaktadır. Bugün masrafını koruyabilen eczane pek azdır. Vatan sathına yayılmış bin küsur eczane büyük müşküllerle karşı karşıyadır. Eczanelerimiz ayakta durabilmek ve memleket sağlığındaki mühim vazifesini başarabilmek için sermayesini yemekte ve mütemadiyen borçlanmaktadır. Mesleğin halkla temas eden, sayısız mükellefiyetlerle adeta hürriyeti dahi tahdit edilmiş bulunan, nöbet tutmak ve satılsın satılmasın bazı ilâçları muhakkak bulundurmak mecburiyetinde olan, nöbetçi olmadığı günler 12 saat, nöbet sırasında 36 saat çalışmağa zorlanan, çeşit çokluğu yüzünden raflara bağladığı büyük sermayenin faizini dahi alamadığı halde müddeti geçen ilâçları atmak zorunda olan ve nihayet bütün bu külfetlere rağmen deva bulmak yerine (yok) demek mecburiyetinde kaldığı için hudutsuz ıstırap içinde yuvarlanan eczane sahibi eczacılar için vaziyet daha bugünden ümit kırıcıdır.

Depolar için vaziyet daha müsait gitmektedir. Bu sebeple adetleri her gün biraz daha çoğalmaktadır. İlâç darlığı ve tevzi usulleri dolayısıyla ellerindeki malı ithalâtçı ve laboratuvarcıdan alıp eczaneye ciro etmekte ve sermayelerini mütemadiyen devretmek imkânını bulmaktadırlar.

İthalât güçlükleri ithalâtçıyı da müşkil duruma düşürmüş olmakla beraber halkımızın ecnebi isimlere olan zaafi, mümessili buldukları fir-

maların burada laboratuvar kurmaları yoluna gitmesi neticesi onlara iş hacimlerini telâfi etme imkânını sağlamış bulunmaktadır.

Alelaide bir satış yeri gibi eczanelerin Millî Korunma hükümleri içine sokulmuş olması mukâddes mesleğimizin manevî cephesine vurulmuş ağır bir darbe olduğu kadar dikkatini büsbütün başka noktalara teksif etmesi icap eden meslekdaşların bu yüzden çektiği maddî ve manevî sıkıntılar hudutsuzdur.

Mesleğin bugünkü manzarasını gösteren tablo bu. Bunlar madalyonun bir yüzü. Bir de arka tarafı var. Halk sağlığında büyük bir feragat ve fedakârlıkla çalışan eczane sahibi arkadaşlar bir taraftan da kat'iyyen kendilerine ait olmayan bir takım suçların haksız muhataplarıdır. Bütün feragat ve fedakârlıklarına rağmen müracaat eden hastanın istediği ilâ-ea (Y O K) dendiği zaman (Neden bulundurmuyorsunuz?..) diye bu vatan-daşa çatılır. Sanki bulunduramamak kendisinin de maddî ve manevî derdi değilmiş gibi... Gece nöbetlerinde, kışta kıyamette diş ağrısı ilâci için yatağından kaldırılan bu vatan-daşa bir teşekkür dahi edilmez. Sanki bu külfet karşılığında kendisine bir nimet sağlanmış gibi... Kanunun yalnız müstacel reçeteler için nöbete mecbur ettiği söylense ona kafa da tutar hattâ hakaret de ederler. Sanki evinde, lüzumunda kullanmak üzere bir diş ağrısı ilâci bulundurmamış olması eczacının kabahati imiş gibi.. Bütün dikkatini işine vermeğe mecbur olduğu bir sırada eczane-den husu-sî bir işi için telefon etmek isteyen bir kimseye müsaade edilmese onu ga-zetelerde teşhir ederler. Gazete de eczacıyı suçlandırır şekilde ifade de bulunur. Sanki imdadı sıhhi çağırmaq için müracaat edilmiş de eczacı mü-saade etmemiş gibi ve sanki eczane telefonu umumî telefonmuş gibi... Ka-fası yarılanı, tramvaydan düşeni, kavgada yaralananı hattâ kalb krizi ge-gireni polis doğru eczaneye getirir. Sanki eczacının müdahaleye salâhiyeti varmış gibi.. Müdahale etmediği takdirde akıl öğretmenler bulunur, "bir huile camphrée yapiver!" diyenler çıkar. Yapılmazsa kalbsizlikle itham etmekten çekinmezler. Sanki mesleğimizi ve salâhiyetlerimizi bizden daha iyi bilirlermiş gibi.. Lütfen yapılan bir pansımanda sarfedilen malzeme için hesap çıkarıldığı zaman yüzünüze ters ters bakarlar, "Yahu bir sıyrık için bu kadar para olur mu?.." derler. Sanki eczane bir hayır müessesesi ve içindekiler iane ile toplanmış gibi... Üç gün evvel aldığı ilâci iade edip parasını geri almak isterler. Alınmazsa eczacıdan kötüsü yoktur. Sanki o ilâcin gayri mes'ul bir elden tekrar eczaneye girmesinde bir mes'uliyet yokmuş gibi... Majistral reçetesini akşama alacağı kaydile bırakıp alma-yıverenler olur. Sanki o ilâç bir başkasına verilebilirmiş ve eczaneye bir maliyeti yokmuş gibi... Parası peşin istense "Yahu kaçak mıyız?.." derler. Sanki eczacı seyyar o sabitmiş gibi... Ve bütün bunlardan sonra kilo kilo satılan domatese yüzde 35 kâr haddi, tane tane sathan ve kıymeti elli ku-

ruştan aşığı olan her nesneye yüzde 50 kâr haddi, bütün bu maddî ve manevî sıkıntılara, yüksek tahsile, büyük mes'uliyete, hadsiz hesapsız külfetlere rağmen eczacıya müstahzarat için satış üzerinden yüzde 25 -alış üzerinden yüzde 20 - kâr haddi ve yine majistral reçetelerde bir cachet veya pilüle için üç kuruş mu beş kuruş mu verilsin ince hesabı.

İşte Türk Eczacıları Birliğı teşekkül ettiğı zaman karşı karşıya bulunduğumuz küçüklü büyüklü tablolar bunlar. Daha söylenemeyen, söylenmesinde bugün için bir faide bulunmayan neler var. Bütün bunları yoluna koymak, meslek haklarını istirdat etmek, eczacılığı memlekete daha faydalı bir hale getirmek için Türk Eczacılar Birliğı Kanunu, teşkilâtını vazifelendirmiş bulunuyor.

Kanunun hazırlanmasına, Teşkilâtın kurulmasına ve kanunun tahmil ettiğı vazifelerin icrasına katılmış bir meslekdaş olarak yegâne ümit ışığımız olan bu müesseseden çok uzun yılların tersine başlatıp tersine devam ettire geldiğı meslek talihini değıştirmek hünelerini başarmasını temenni ediyorum.

Teşekkülünden bu yana - bütün çabalamalara rağmen - bunların hangisi tahakkuk ettirilebildi?... Susuyorum. Sükût ikrardan gelir. Fakat ümidimiz kırılmış değıldir. Mücadelemiz çetin olacak lâkin bu aziz mesleğı bir gün hakikî mevkiye is'ad edeceğız.

Prof. Salâhattin Tandal
Türk Eczacıları Birliğı
Merkez Heyeti Reisi